

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นั่นก็เหตุด้วยมนัสถนัคแน่ว

ฟังเสียงคนครีแจ้วแว่วเสียงใส;

ดูแต่ฝูงม้าเถื่อนที่กลางไพร,

ซึ่งมิเคยมีใครได้ปรือปรน,

ค้างกระโคด โลกก้องคะนองศึก

อีกทีกเวิ้งผ่านทุกหน;

ขามไค้อินแดรเป่าเส้ากลางพน

หรือวิมตคนครีกระทบกรรณ,

ก็มักหยุดยั้งขังทั้งคณา

และนัชนัศดาเพ่งอยู่ไม่ผายผัน,

เพราะอินเพราะเสนาะศัพท์จับใจมัน,

เหตุฉะนั้นจึงจินตกวี ฯลฯ

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องเวนิส วาณิช ใจความ
นั้นได้กล่าวถึงอิทธิพลของเสียงคนครี ซึ่งแม้แต่สัตว์เครื่องดนตรีก็ยังสามารถเข้าใจ และรับรู้ได้ จึง
เห็นได้ว่า คนครีนั้น เป็นภาษาสากล ไม่ว่ามนุษย์ หรือสัตว์ ชาติใด ภาษาไหน ก็สามารถใช้เป็นสื่อ
ถึงความงาม ความไพเราะ เพื่อสะท้อนถึงอารมณ์ต่างๆ ไม่ว่าจิตใจ เศร้าใจ ที่มนุษย์ได้รับ และ

ต้องการให้ผู้อื่นได้รู้จนอาจกล่าวได้ว่า ความคิด,อารมณ์ และความรู้สึกของมนุษย์สามารถสื่อได้ ด้วยเสียงดนตรีจึงมีผู้ให้ความหมายของคำว่า ดนตรีไว้มากมาย เช่น

เฮอเบิร์ท สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) นักปราชญ์ชาวอังกฤษกล่าวว่า “ดนตรีคือ สุนทรียของศิลปะ”

โรแมง โรลองด์ (Romain Roland) กล่าวว่า “ดนตรีคือคำพูดอมตะ”

นอกจากนี้คีตกวีหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้มากมาย เช่น

ไซคอฟสกี ได้ให้ความเห็นว่า “ดนตรีคือ สิ่งที่ทำให้เราได้รู้ถึงความหมาย ซึ่งเราไม่สามารถหาได้ในโลกไหนอีก

ความพิศวงของดนตรี จึงได้รับการยกย่องว่า เป็นยอดแห่งศิลปะทั้งหลาย คือ ศิลปพิพย์ (The Devine Art) ศิลปะนี้ใช้กระแสเสียงบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี หรือด้วยการ ขับร้องเป็นสื่อซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดความสะเทือนใจ มีอารมณ์สอดคล้องไปกับบทเพลงที่ฟังอยู่นั้น (สมพงษ์ โมระกรานต์ , 2531)

ศิลปะและดนตรีเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อระบายความรู้สึกของชีวิต หรือสร้างมโนภาพที่ตนต้องการออกมาเพื่อบรรเทาความทุกข์และดูดซับความสุข ในเวลาเดียวกัน ศิลปินสร้างงานศิลปะเพื่อชีวิต ดนตรีหรือเพลงเป็นศิลปะที่ศิลปินสร้างขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของชีวิต

โดยที่ดนตรีมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์ ดนตรีจึงมีความสัมพันธ์กับ ชีวิตมนุษย์อย่างยากที่จะแยกออกจากกัน ในชีวิตมนุษย์เรามีความสัมพันธ์กับดนตรีมากมาย ทั้งใน สื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ งานสังสรรค์รื่นเริง หรืองานพิธีกรรมก็ประกอบไปด้วยเสียงดนตรี กิจกรรมเกือบทุกอย่างมีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งใช้ ดนตรีเป็นสื่อเชื่อมโยงกับมวลชนเช่น ในด้านศาสนาและพิธีกรรม นักการศาสนาได้นำดนตรีไป เป็นอุปกรณ์การสอนเพื่อช่วยให้คนเข้าใจศาสนาง่ายขึ้นในรูปแบบของเพลงสวด ดนตรีประกอบ

พิธีกรรมในพุทธศาสนาก็มีเพลงพระและเพลงหน้าพาทย์เป็นต้น ซึ่งดนตรีตะวันตกในระยะเริ่มแรกจะเป็นดนตรีในศาสนาพิธีเกือบทั้งหมด

ทางด้านการเมือง ดนตรีถูกใช้ให้เป็นเครื่องปลุกปลอบใจโดยนักการเมืองหรือทหาร ในรูปของเพลงปลุกใจ ปลุกสติปลุกวิญญาณ ปลุกความสามัคคีของคนในสังคม เพื่อเร้าใจให้ประชาชนเกิดความรักชาติบ้านเมืองของตน ดังที่ขงจื้อนักปราชญ์จีนเขียนไว้ว่า “ประสบการณ์ของมนุษยชาติหลายศตวรรษแล้วได้ชี้ให้เห็นว่าไม่มีสิ่งใดจะเชื่อมความสัมพันธ์ของมนุษย์ให้กระชับได้เท่าเสียงดนตรีและเสียงเพลง ดนตรีนำความสามัคคีสู่ปวงชน ดนตรีเป็นภาษาสากลที่ทุกคนรับรู้ได้ สัญลักษณ์เป็นสื่อภาษาทางปัญญาในขณะที่ดนตรีเป็นสื่อแห่งหัวใจ

ทางด้านธุรกิจปัจจุบันดนตรีก็เข้ามามีส่วนในวงการธุรกิจคือ เมื่อมีเสียงดนตรีก็ย่อมมีธุรกิจการดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การอัดเทปเพลง, แผ่นเสียง, การโฆษณาเพลง, รายการวิทยุโทรทัศน์, เพลงประกอบภาพยนตร์, ละคร, เพลงประกอบโฆษณา ฯลฯ ซึ่งทุกอย่างที่กล่าวมาล้วนแล้วแต่มีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยทั้งสิ้น ธุรกิจมีส่วนกระตุ้นให้มนุษย์ได้เรียนรู้ดนตรีได้ทั้งบวกและลบและธุรกิจอีกนั่นเองที่เป็นเครื่องมือทำให้คุณภาพของดนตรีเปลี่ยนแปลงไป

ส่วนทางด้านการศึกษา นั้น ดนตรีมีความสำคัญมากต่อกระบวนการศึกษาของชีวิต เพราะดนตรีนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจริยศาสตร์ในการที่จะขัดเกลาจิตใจคนในสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังคำกล่าวที่ว่า “เรียนดนตรีเพื่อพัฒนาคุณภาพคน แล้วคนออกไปพัฒนาคุณภาพชาติ” (สุกรี เจริญสุข , 2532)

จะเห็นได้ว่าดนตรีนั้นนอกจากจะให้ความสุขรื่นรมย์แก่จิตใจแล้ว ยังมีความสำคัญเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการทำหน้าที่เป็นสื่อเชื่อมโยงให้เข้าถึงมวลชน จึงไม่แปลกใจเลยว่าทำไมดนตรีจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวงการสื่อสารมวลชน เพราะดนตรีเป็น

เครื่องมืออย่างดีที่สุดในการโน้มน้าวและเข้าถึงจิตใจของบุคคลซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษและธรรมชาติของคนตรีที่แตกต่างจากศิลปะแขนงอื่นนั่นเอง

สำหรับในประเทศไทย นอกเหนือจากดนตรีไทยที่เป็นดนตรีประจำชาติแล้ว เรายังได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตก ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 4 หรือเมื่อประมาณ 140 กว่าปีมาแล้ว โดยเริ่มจากวงแตรวงซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้วิธีการฝึกทหารอย่างชาติในยุโรปขึ้น จึงทรงดำริว่าดนตรีฝรั่งน่าจะมีความเหมาะสมกว่า เพราะการหัดทหารให้เดินแถวตามแบบอย่างชาติในยุโรปนั้น จำเป็นที่จะต้องเดินให้พร้อมเพรียงกันตามจังหวะดนตรีของฝรั่ง วงแตรวงจึงเริ่มมีตั้งแต่นั้น

ต่อมาทางวังหน้าของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับวังหลวงในรัชกาลที่ 4 ด้วย จากนั้นจึงมีวิวัฒนาการเพิ่มเติมขึ้นเป็นวงโยชวาทิต แล้วจึงเป็นวงดุริยางค์ในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อประมาณปี พ.ศ.2455

ในปี พ.ศ. 2451 ตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีละครแบบใหม่เกิดขึ้นเรียกว่า ละครร้อง ผู้ทรงให้กำเนิดละครร้องแบบนี้คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ โดยบทเพลงที่ใช้ประกอบละครร้องมีลักษณะเกือบเป็นสากลแล้ว กล่าวคือมีเนื้อร้องมาก เอื้ออำนวยและให้ถูกคู่เป็นผู้เอื้อนแทนผู้แสดง ซึ่งประชาชนทั่วไปชื่นชอบ

สำหรับเพลงไทยสากลนั้น สันนิษฐานว่าได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทย เมื่อประมาณ 90 กว่าปีมาแล้ว โดยดูจากเพลงพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกรมพระนครสวรรค์วรพินิต ที่ได้ทรงนิพนธ์ หลังจากที่พระองค์ท่านได้เสด็จกลับจากการศึกษาในยุโรป เมื่อ พ.ศ.2446 ขณะที่ทรงมีพระชนมายุเพียง 23 พรรษาเท่านั้น

สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเป็นคีตกวีผู้ยิ่งใหญ่ปรากฏตามพระประวัติว่า ได้ทรงนิพนธ์เพลงไทยเดิมหรือเพลงไทยแท้ (หรือเพลงไทยคลาสสิก) ขึ้นไว้ประมาณ 60 เพลงและเพลงที่เรียกสมัยนั้นว่า เพลงฝรั่ง หรือเพลงสากลอีก 12 เพลง เพลงพระนิพนธ์ของพระองค์ท่านประเภทหลัง ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าเพลงฝรั่งหรือเพลงสากลนั้น ที่แท้ก็คือเพลงไทยสากลในปัจจุบันนั่นเอง โดยท่านนิพนธ์เป็นโน้ตสากลใช้จังหวะลีลาแบบสากลแต่เมโลดี้หรือท่วงทำนองก็ยังฟังเป็นไทย ๆ หรือมีสำเนียงไทยเป็นส่วนมากแต่มิได้ทรงนิพนธ์คำร้องไว้ด้วยเท่านั้น เพราะทรงใช้บรรเลงอย่างเดี่ยวด้วยวงโยชวาทิตหรือแตรวงของกองทหารเหล่าต่างๆ เช่น เพลงมาร์ชบริพัตร วอลซ์ปลื้มจิต หรือที่นิพนธ์ขึ้นจากเพลงไทยเดิม เช่น วอลซ์เมขลา จากเพลงหกบาท เพลงสาครล้านจากเพลงอกทะเลหรือทะเลบัว เป็นต้น

ในเวลาต่อมาอิทธิพลของคนตรีตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทต่อเพลงไทยสากลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญของการสื่อสารมวลชน อันได้แก่ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งได้มีส่วนสำคัญในการเผยแพร่บทเพลงไปสู่ผู้ฟังและเป็นผลให้ผู้ฟังหันมาให้ความสนใจและนิยมฟังเพลงกันมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ประพันธ์เพลงมีการสร้างสรรค์และพัฒนาบทเพลงให้มีรูปแบบท่วงทำนองเป็นสากลมากขึ้น

โดยในปี พ.ศ. 2470 ประวดี โคจริก (แม่แก้ว) ผู้ประพันธ์เรื่องและเพลงแห่งคณะละครนครบรรเทิง หรือคณะละครแม่ขุนนาค จวงจันทร์ จันทร์คณา (พรานบุรุษ) ผู้ประพันธ์เรื่องและเพลงของคณะศิลาปีศาจของคณะละครแม่เดือน และสมประสงค์ รัตนทัศนีย์ (เพชรรัตน์) ผู้ประพันธ์เรื่อง และเพลงของคณะปราโมทย์นครของคณะแม่เสงี่ยม ได้สร้างสรรค์บทเพลงสำหรับละครร้องขึ้นใหม่ โดยการดัดแปลงจากเพลงไทยเดิมที่มีทำนองสองชั้นมาใส่เนื้อเต็มแทนทำนองเอื้อน ใช้คนตรีคลอพิงกันหูกันใจเป็นที่นิยมของประชาชน ซึ่งเรียกกันว่าเพลงเนื้อเต็ม หรือเนื้อเฉพาะ แต่ยังคงใช้พิพาทย์บรรเลงเหมือนเช่นเดิมอยู่ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2474 พรานบุรุษ และเพชรรัตน์ จึงได้นำคนตรีสากลวงแจ๊สหรือหัตถคนตรีเข้ามาประกอบเรื่อง "โรสิตา" และนำทำนองเพลง "วอลซ์ปลื้มจิต" มาใส่เนื้อร้องซึ่งได้รับความนิยมมาก ระหว่างนี้ได้มีการเผยแพร่บท

เพลงออกอากาศทางสถานีวิทยุ 7 ที.เจ. ที่ศาลาแดงด้วย และมีการบันทึกแผ่นเสียงบทเพลงที่ประพันธ์โดย 3 บรรณกวีดังกล่าวนี้เป็นจำนวนมากในระบบ 78 รอบต่อนาที โดยหานาย ค.เง็กชวน และในปีเดียวกันนี้ พรานบูรพ์ ซึ่งได้ร่วมงานกับคณะละครจันทโรภาส ก็โด่งดังที่สุดขึ้นมาด้วยละครเรื่อง "จันทร์เจ้าข้า"

เพลงไทยสากลที่พรานบูรพ์ได้แต่งขึ้นนั้น มักมีลีลาทำนองอ่อนหวาน อาทิเช่น เพลงจันทร์เจ้าข้า, จันทร์สวาท, ขวัญของเรียม, ฉันทรักเธอ, กุหลาบร่วง ฯลฯ ในช่วงนั้นจะเห็นได้ว่าบทเพลงขับร้องจากละครเป็นที่นิยมแพร่หลายไปทั่วประเทศ ครบจนกระทั่งความนิยมละครเรื่องลดน้อยลงไป ในขณะที่เดียวกันกับการบันทึกอย่างใหม่ได้เข้ามาแทนที่ ได้แก่ ภาพยนตร์ชุดเสียงในฟิล์ม ซึ่งมีบทเพลงขับร้องประกอบด้วยประสพผลสำเร็จอย่างดียิ่ง (สมกมล ติมปิษฐ์ , 2536)

ต่อจากนั้นก็มาถึงยุคของภาพยนตร์เสียงศรีกรุงภาพยนตร์เรื่อง "ปู่โสมเฝ้าทรัพย์" ซึ่งฉายเมื่อ พ.ศ.2476 ได้เริ่มใช้เพลงไทยแบบสากล ซึ่งเรือโท มานิต เสนะวิณิน แต่งทำนอง และขุนวิจิตรมาตรา แต่งคำร้อง เพลงแรกในชุดนี้คือ เพลงกล้วยไม้

ต่อมาขนานนารถ ดาวรุศ ได้เป็นผู้แต่งเพลงไทยสากลประกอบภาพยนตร์เสียงศรีกรุงอีก 6 เรื่องรวมเกือบ 30 เพลง ล้วนแต่เป็นเพลงที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง เช่น เพลงใจสนองใจ เพลงแสนอาลัย นอกจากเพลงประกอบภาพยนตร์แล้ว ยังได้แต่งเพลงอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะเพลงมาร์ชสยามมานุสสติ ซึ่งเป็นเพลงที่ทุกคนรู้จักเป็นอย่างดี

และในสมัยเดียวกันนี้ได้เกิดมีนักแต่งเพลงไทยสากลคนสำคัญอีกท่านหนึ่งคือ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ เพลงของท่านเป็นที่ชื่นชอบของผู้คนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเพลงเถิดคสุพรรณ เพลงดวงจันทร์ รวมทั้งเพลงประเภทปลุกใจ เช่น เพลงรักเมืองไทย เพลงดินแดนชาวไทย ซึ่งเป็นอมตะอยู่ตราบนานถึงทุกวันนี้

ในปี พ.ศ.2480 ก็มีนักแต่งเพลงไทยสากลที่เป็นสุภาพสตรีคนเดียวที่มีผลงานตีแผ่น คือ ม.ล.พวงร้อย สนิทวงศ์ (อภัยวงศ์) ซึ่งส่วนมากจะแต่งเพลงประกอบภาพยนตร์ ผลงานที่เป็นที่รู้จัก อาทิเช่น เพลงในฝัน, บัวขาว, ลมหนาว, เสาไม้ และเพลงอื่นๆ รวมถึงขณะนี้ประมาณ 60 เพลง

จนมาถึงเพลงไทยยุคปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2482 ซึ่งวงดนตรีสุนทราภรณ์ก็ได้ถือกำเนิดขึ้น โดยครูเอื้อ สุนทรสนาน กับเพื่อนนักดนตรีได้รวมวงกันขึ้น ในสังกัดกรมโฆษณาการ (กรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน) โดยมีเพื่อนๆ เข้ามาสมทบร่วมกันผลิตผลงานเพลงเป็นที่แพร่หลาย และในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2485 เป็นยุคของละครเวที ซึ่งได้รับความนิยมจากประชาชนทั่วไป พร้อมกับมีวงดนตรีต่างๆเกิดขึ้น วงการเพลงไทยสากลมีการตื่นตัว มีนักแต่งเพลงนักร้องและเพลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย ถือว่าเป็นยุคทองของเพลงไทยสากลอย่างแท้จริง จนมาถึงปี พ.ศ.2517 เป็นต้นมา วงการเพลงไทยสากลได้เปลี่ยนโฉมอีกครั้งหนึ่ง โดยได้รับอิทธิพลจากทำนองเพลงต่างชาติ ซึ่งได้ควบคุมวงการเพลงไทยมากขึ้นเป็นลำดับจนถึงทุกวันนี้ (ดนตรีไทยสากล , 2531)

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของเพลงไทยสากลในสังคมไทยนั้น ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่อดีตนับตั้งแต่แถวทหารมาถึงเพลงประกอบละครเรื่อยมาจนเมื่อมีสื่อภาพยนตร์เข้ามาเพลงก็ได้เข้ามามีบทบาท ดังข้อเขียนในหนังสือเมืองมายาของ พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ว่า “ชาติต่างๆ ที่มาประกอบกันขึ้นเป็นภาษาภาพยนตร์นั้นมีอยู่แปดชาติ...ดนตรี เป็นชาติอีกชาติหนึ่งซึ่งมาร่วมประกอบอยู่ในภาษาแห่งภาพยนตร์ ดนตรีและภาพยนตร์นั้นเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันมาแต่ดั้งเดิม คือตั้งแต่หนังยังเป็นหนังเงียบ...” (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2533) จนกระทั่งปัจจุบันนี้เพลงไทยได้เข้ามามีส่วนในวงการธุรกิจอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา ประชาสัมพันธ์, ธุรกิจทางด้านวิทยุโทรทัศน์, เทปเพลง, แผ่นเสียง ก็ล้วนแต่มีเพลงเข้าไปเกี่ยวข้อง

เป็นที่น่าสังเกตว่า เพลงในยุคนั้นจะมีเนื้อร้องและท่วงทำนองไพเราะลึกซึ้งจับใจคนฟัง จนได้รับความนิยมเป็นอมตะอย่างไม่เสื่อมคลาย ผิดกับบทเพลงในปัจจุบันที่เป็นเพลงฟังที่ฉาบฉวย ไม่สามารถครองอารมณ์ผู้ฟังได้ เพลงในปัจจุบันจึงมีอายุเพลงเพียงสั้นๆ ช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น จากผลการวิจัยของ สมกมล ติมปิษฐ์ พบว่าเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะในสมัยก่อนนั้น เพลงไทยสากลเป็นเพียงงานศิลปะอย่างหนึ่งที่มีขึ้นเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ฟัง ด้วยการขับร้องและบรรเลงสดตามโรงละครและโรงภาพยนตร์ต่างๆ ต่อมาเมื่อได้มีผู้นำแผ่นเสียงเพลงสากลจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ก็ส่งผลให้รูปแบบการนำเสนอเพลงไทยสากล เริ่มเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ได้มีการอัดเพลงลงบนแผ่นเสียงเพื่อจำหน่าย นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินธุรกิจเพลงไทยสากล

การดำเนินธุรกิจเพลงได้ส่งผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลงของศิลปินอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่าศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานเพลงตกอยู่ภายใต้วัฏจักรของระบบธุรกิจไม่มีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการสร้างสรรค์งานเพราะต้องการตามใจตลาดมากกว่าคำนึงถึงการสร้างสรรค์ทางศิลปะทำให้ผลงานจำนวนมากขาดคุณภาพ (สมกมล ติมปิษฐ์, 2536) ประกอบกับนักแต่งเพลงบางคนขาดความรู้และความเข้าใจในการแต่งเพลง ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วบทบาทของผู้ประพันธ์เพลงมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลงเป็นอย่างมาก เพลงจะออกมาในรูปแบบไหน ทำนองอย่างไร ไพเราะหรือไม่และจะเป็นที่ยอมรับของผู้ฟังมากน้อยแค่ไหน ก็มาจากความรู้สึคนึกคิด จินตนาการ และอารมณ์ของผู้ประพันธ์เพลงเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นต้นตอหรือจุดกำเนิดของบทเพลงนั้นๆ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาผู้ประพันธ์เพลงหรือคีตกวี (Composor) ซึ่งเป็นองค์ประกอบ 1 ใน 3 ของขบวนการและตัวแทนของศิลปินดนตรี (The Agents of Musical Art) อันประกอบไปด้วย

1. คีตกวี (Composor)
2. นักดนตรี (Performer)
3. ผู้ฟัง (Listener)

คีตกวี (Composor) เป็นผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับเสียง มีความคิดฝัน จินตนาการ หรือมีพรสวรรค์ คีตกวีเหล่านั้นจะถ่ายทอดความรู้ที่ติดค้างออกมาเป็นเสียง อาจโศกเศร้าอ่อนหวาน หรือตลกขบขันขึ้นอยู่กับอารมณ์ของคน และนอกจากนั้นผลงานยังขึ้นอยู่กับยุคสมัยอีกด้วย คีตกวีต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนเป็นอย่างยิ่ง บทเพลงที่เราฟังจบในเวลาไม่กี่นาทีนั้น ต้องใช้เวลาประพันธ์ การแยกเสียงประสาน ซึ่งเป็นเรื่องซับซ้อนและละเอียดอ่อน กว่าที่จะเสร็จเรียบร้อยก็กินเวลาเป็นแรมเดือน หรือแรมปีทีเดียว (ทวีสิทธิ์ ไทรวิจิตร, 2522) จึงจะนำมาบรรเลงให้ผู้อื่นได้ ฟังอย่างมีความสุขได้ ซึ่งจะได้ศึกษาถึงความคิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทเพลงแต่ละบท นั้นว่ามีความเป็นมาอย่างไร รวมทั้งศึกษาชีวิต และผลงานต่างๆ ของผู้ประพันธ์ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการทำให้วงการดนตรีเจริญมาทุกยุคทุกสมัย

ดนตรี นั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญแต่ถ้าหากไม่มีนักดนตรีหรือนักแต่งเพลงเป็นผู้สร้างสรรค์ ดนตรีก็จะเกิดขึ้นมาไม่ได้ ทั้งนี้เพราะดนตรีแม้จะเป็นภาษาที่ละเอียด ประณีต จนสามารถสะท้อนถึงอารมณ์ ความรู้สึกของคีตกวีได้ก็ตาม ดนตรีก็ยังมีข้อจำกัดตรงที่ไม่อาจสื่ออารมณ์ได้ลึกซึ้งตามความเป็นจริง ถ้าหากผู้ฟังมิได้มีประสบการณ์ชีวิตในเรื่องนั้นๆ มาก่อนเลย เช่น หากบุคคลใดไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องรักใคร่ ซึ่งมีทั้งทุกข์ เศร้าระทม และหวานชื่น อิ่มเอมใจสลับกันอยู่ มีทั้งสมปรารถนาและผิดหวัง ย่อมไม่อาจซาบซึ้งได้มากนักกับ Violin Concerto ของไชคอฟสกี ซึ่งได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของเขาเกี่ยวกับเรื่องรักไว้ในงานชิ้นนี้

แต่เมื่อเราได้ศึกษาเรื่องราวชีวิตของนักประพันธ์เพลงแล้ว ก็จะช่วยให้เข้าใจ และซาบซึ้งงานของเขามากขึ้นกว่าเดิมได้อย่างแน่นอน ดังนั้นชีวิตของนักดนตรี นักแต่งเพลง จึงเป็นเรื่องที่ควรจะต้องศึกษาอย่างยิ่ง เพราะผู้สร้างสรรค์คนครินั้นเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์พิเศษที่เทพเจ้าบันดาลให้เกิดมาสร้างสรรค์คนครีขึ้นเพื่อกล่อมโลกโดยแท้

ชีวิตของนักดนตรี นักแต่งเพลงนั้น ส่วนมากเป็นผู้ที่ค่อนข้างยากจน มีชีวิตที่ต่ำต้อย บางคนอาจท้อแท้สิ้นใจแม้กระทั่งตายไปก็ไม่มีแม้กระทั่งค่าทำศพ ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่นั้นก็ต้องดิ้นรนต่อสู้ชีวิต เพื่อผลงานและศิลปะ แต่ไม่มีใครเห็นคุณค่าในผลงาน จนกระทั่งตายไปแล้ว โลกจึงเห็นคุณค่างานของเขา เช่น โมสาร์ท “เขาตายในขณะที่กำลังมีหนี้สินรุงรัง ...เมื่อเขาไม่มีเงินทำศพของเขาถูกฝังอย่างผีไม่มีญาติ และยังหาศพไม่พบจนบัดนี้” ส่วนชีวิตของบี๊าค “ตลอดชีวิตของเขามีแต่ความผิดหวัง มีแต่ความยากจน และทุกข์ลำบาก ไม่มีใครเลยที่เข้าใจเขาอย่างแท้จริง เมื่อตายไปแล้วก็ไม่มีใครเหลียวแล ผลงานของเขาถูกทอดทิ้งอยู่เป็นเวลาร้อยปีเศษ..จึงได้มีนักประพันธ์เพลงเพิ่งมาค้นพบผลงาน และนำออกแสดงแพร่หลายทั่วโลก” และชีวิตอันรันทดของ ฟรังซ์ บีเคอร์ ซูเบิร์ต “ซูเบิร์ตคนอนชมนไม้ได้สติอยู่บนเตียงนอน บางครั้งเมื่อได้สติเขาก็จะพูดถึงเรื่องโอเปร่าที่เขาแต่งค้างอยู่ เขาพยายามจะแก้ไขแม้จะรู้ว่า วาระสุดท้ายใกล้เข้ามาเต็มที่แล้ว...ซูเบิร์ตสิ้นใจไปทั้งๆ ที่กำลังเพ้ออยู่เช่นนั้น ทรัพย์สินสมบัติที่เหลืออยู่เมื่อตาย มีเสื้อผ้า และเตียงนอน ซึ่งมีคนดีราคาให้ 6 ปอนด์ 6 ชิลลิง (คิดเป็นเงินไทยราว 300 บาท) พร้อมด้วยบิลด์ และหนี้สิน ซึ่งยังไม่ชำระอีก 27 ปอนด์ (คิดเป็นเงินไทยประมาณ 1,350 บาท) ฉะนั้นถ้าคิดหักค่าทรัพย์สินที่มีคิดคำนวณนอกจากจะไม่มีเหลือสักแดงแล้ว ยังจะใช้หนี้เขาอีกพันกว่าบาทอีกด้วย” อาจจะเป็นชีวิตที่รันทดนี้เองที่เป็นแรงผลักดันให้พวกเขาเกิดมีพลังใจ พลังสมอง คิดสร้างสรรค์ผลงานอันบรรเจิดจำเป็นอมตะไว้ให้แก่โลกคนครี มีนักดนตรีหลายคนสามารถถึงทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตได้ แต่สิ่งเดียวที่เขาไม่เคยทอดทิ้งเลย นั่นคือ คนครี

ชีวิตของนักดนตรีนั้นเป็นชีวิตที่น่าสนใจไม่น้อย บางครั้งเราๆ ท่านๆ อาจจะเห็นเขาแสดงดนตรีอยู่ข้างหน้าเวทีด้วยแววตา สีหน้ายิ้มแย้ม แต่ลึกภายในจิตใจแล้วอาจจะเศร้ารันทดสุดประมาธ นี่แหละชีวิตนักดนตรี (สาทิศ อินทรกำแหง, 2532) ซึ่งในวงการเพลงบ้านเรานั้นอาชีพนักแต่งเพลงนั้นเหมือนทำงานปิดทองหลังพระ จะมีใครสักกี่คนที่จะสนใจว่าเพลงนี้มีที่มาอะไร ความหมายเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้แต่ง ส่วนมากเมื่อพูดถึงหรือนึกถึงเพลง สิ่งแรกที่ปรากฏในมโนภาพก็คือผู้ร้อง เสียงเป็นอย่างไร เทคนิคเป็นอย่างไร .ความสามารถในการเล่นอารมณ์กับคนฟังได้ดีเพียงใด จนทำให้ลืมคิดว่าเนื้อร้องและทำนอง มีความสำคัญเพียงไรที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศหรืออารมณ์นั้นๆ อีกทั้งทำนองเพลงเป็นสิ่งแรกและสิ่งสำคัญที่จะบ่งบอกว่าเพลงนั้นจะเป็นที่นิยมหรือไม่ ด้วยเหตุนี้นักแต่งเพลงในบ้านเราจึงไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับนักร้อง เราจะไม่มีวันซาบซึ้งและเข้าใจในอรรถรสของบทเพลงหรือดนตรีนั้นเลย ถ้าไม่รู้ถึงที่มาและความหมายของบทเพลงที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจสื่อออกมา ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพลงและประวัติผู้ประพันธ์ประกอบความเข้าใจ เพื่อเข้าถึงซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของผลงานนั้นอย่างแท้จริง

ในบรรดานักแต่งเพลงของเมืองไทย มีน้อยคนนักที่จะเป็นที่ยอมรับและรู้จักของผู้ฟังเป็นระยะเวลายาวนาน ดังนั้นถ้านักดนตรีคนใดเป็นที่สนใจแล้วเชื่อแน่เหลือเกินว่าผลงานของเขาจะต้องมีความพิเศษแตกต่างจากผู้อื่น มิเช่นนั้นคงไม่สามารถครองใจผู้ฟังมาได้ทุกยุคทุกสมัย ซึ่งในจำนวนนักแต่งเพลงที่มีมากมายในวงการเพลงไทยสากลของไทยนั้น ถ้าเอ่ยชื่อของ ครูแจ๋ว หรือ สง่า อารัมภีร อาจจะมิบางคนเท่านั้นที่รู้จัก แต่ถ้าพูดถึงเพลง น้ำตาแสงได้ ในเรื่องพันท้ายนรสิงห์แล้ว น้อยคนนักที่จะไม่รู้จัก หรือไม่เคยฟังความซาบซึ้งของบทเพลงอันไพเราะบทนี้ ซึ่งความสำเร็จของเพลง ดูได้จากความที่นำกลับมาอัดเสียงซ้ำใหม่โดยนักร้องทุกยุคทุกสมัยไม่ต่ำกว่า 5 ครั้งตลอดระยะเวลา 53 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2487 ที่บทเพลงอมตะเพลงนี้ได้ถือกำเนิดขึ้นด้วยแรงบันดาลใจและจินตนาการของผู้ประพันธ์ ซึ่งนับเป็นผลงานที่น่าภาคภูมิใจ และเป็นการยากที่เพลงใดจะได้รับความนิยมน้อยอย่างไม่เสื่อมคลาย ดังเช่น เพลงน้ำตาแสงได้ นอกจากนี้ผลงานเพลงต่างๆ ที่ประพันธ์มากกว่า 2,000 เพลง ซึ่งรวมทั้งเพลงประกอบละครและภาพยนตร์กว่า 250 เรื่อง ส่วน

ใหญ่จะเป็นที่รู้จักของผู้ฟัง เช่น เพลง ดวงใจ, มนต์รักดอกคำใต้, หนึ่งรัก, เรือนแพ, ทะเลไม่เคยหลับ, คืนหนึ่ง, หนึ่งในร้อย, รักข้ามขอบฟ้า และอีกมากมายหลายเพลง ล้วนครึ่งอยู่ในใจของผู้ฟัง ดังข้อเขียนของ วราห์ วรเวช ใน “ความหวังในอนาคตสำหรับศิลปินผู้สร้างสรรค” ที่ว่า “ในชีวิตของนักแต่งเพลงแต่ละคนนั้น อาจมีผลงานที่ประพันธ์ขึ้นเป็นร้อยเป็นพันเพลง แต่จะมีสักกี่เพลง ที่ได้รับความนิยมและเป็นบทเพลงอมตะ ซึ่งชนรุ่นหลังจะรู้จักและนำมาเผยแพร่ต่อสาธารณะ หรือนำมาบรรเลงเพื่อผลประโยชน์ของฝ่ายผู้ถ่ายทอด คือ นักดนตรี และนักร้อง นักแต่งเพลงบางคนอาจจะไม่มีบทเพลงอมตะเช่นที่ว่าเลย และบางคนอาจมีเพียงจำนวนที่นับได้เท่านั้น” (วราห์ วรเวช, 2528) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีอัจฉริยภาพในการประพันธ์ที่หาไม่ได้ง่าย ๆ ในบุคคลทั่วไปของ สง่า อารัมภีร

นอกเหนือจากความสามารถในการประพันธ์เพลงได้เป็นจำนวนมากมาย และส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นเพลงอมตะแล้วนายสง่า อารัมภีร ยังเป็นนักประพันธ์เพลงไทยสากลที่มีความสามารถรอบตัว เพราะมีความสามารถทั้งทางด้านขับร้อง ประพันธ์บทร้อง ทำนอง แยกเสียงประสาน ควบคุมดนตรี อีกทั้งการที่เป็นผู้มองการณ์ไกลเฉลียวฉลาด มีสายตาที่แหลมคมในการสรรหาและคัดเลือกนักร้องที่เหมาะสมมาร้องเพลงที่ตนเองแต่งขึ้นก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผลงานเพลงที่แต่งขึ้นมานั้นประสบความสำเร็จ และยังได้ส่งเสริมให้นักร้องจำนวนมากมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ ดังเช่น สุเทพ วงศ์กำแหง กล่าวว่า “ชีวิตของผมหากขาด “พี่หมาน” สมาน กาญจนผลิน และ “พี่แจ้ว” สง่า อารัมภีร ศิลปินแห่งชาติ ทั้งสองท่านเสียแล้วก็ไม่ทราบว่าจะป่านีจะมีนักร้องชื่อ สุเทพ วงศ์กำแหง ร้องเพลงให้ชาวไทยฟังกันหรือไม่ เพราะท่านทั้งสองนั้นเป็นผู้รื้อทางหรือเปิดทางให้ผมได้ใช้ความสามารถในการขับร้อง....เมื่อปี 2495 สี่สิบกว่าปีก่อนโน้น (สุเทพ วงศ์กำแหง, 2538: 27)

นอกจากนั้น สง่า อารัมภีร ยังสามารถประพันธ์บทร้องเพลงที่ไพเราะสะกดกลอนในลักษณะแห่งกวีนิพนธ์ ตลอดจนถ่ายทอดนิพนธ์ของกวีเอกออกมาเป็นเพลงไทยสากลได้อย่างแนบ

เนียนถึงพร้อมด้วยสุนทรียภาพแห่งดนตรี เนื่องจาก สง่า อารัมภีร เป็นผู้ที่มีใจรักในโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน รวมทั้งได้สั่งสมความรู้ภาษาไทยจากวรรณคดีและหนังสือต่าง ๆ ที่ได้อ่านอย่าง แดกจกานแต่เยาว์วัย จึงทำให้บทเพลงที่แต่งขึ้นนั้นมีคุณภาพทางภาษาและมีคุณลักษณะทาง ฉันทลักษณ์ที่งดงาม ผลงานหลายชิ้นที่ประพันธ์คำร้องขึ้นนั้นสละสลวยงดงามประหนึ่งบทกวี นิพนธ์ รวมทั้งทั่วทำนองไพเราะอ่อนหวาน

ความสามารถอันหลากหลาย ที่มารวมอยู่ในตัวของ สง่า อารัมภีร ดังที่กล่าวมานั้น ใช่ว่าจะมีอยู่ในตัวบุคคลทั่ว ๆ ไป ในขณะที่สังคมไทย อาจมีนักประพันธ์เพลงมากมายที่สามารถแต่งเพลงได้ แต่งเพลงเป็น อาจจะเล่นดนตรีเพื่อบริการความบันเทิง หรือเป็นหนทางหาเลี้ยงชีพ แต่สำหรับ สง่า อารัมภีร แล้วนอกเหนือจากงานประพันธ์เพลงแบบทั่วไปดังกล่าวแล้ว ยังมีความสามารถที่จะประสานศิลปะประยุกต์ทางดนตรีและละครเข้าด้วยกัน ซึ่งต้องอาศัยความสามารถพิเศษหลายประการรวมกัน อันได้แก่ ต้องอาศัยความรู้ทั้งในด้านดนตรี การแสดง และการจัดการแต่งเพลงให้พอเหมาะกับคุณภาพเสียงของนักแสดง อีกทั้งให้เหมาะสมกับบทบาทในการแสดงอีกด้วย เพื่อให้ดนตรีมีบทบาทสำคัญในการ โน้มน้าวถึงอารมณ์ผู้ชมให้สามารถดูละครอยู่ได้ 2 - 3 ชั่วโมง จึงนับว่าเป็นความสามารถอันสร้างสรรค์เป็นพิเศษโดยแท้

ลักษณะอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจในตัวของ สง่า อารัมภีร ก็คือ ความเป็นผู้ที่ทำงานอย่างครบวงจร ซึ่งนักประพันธ์เพลงหลายคนไม่อาจกระทำได้ ในขณะที่นักแต่งเพลงบางคนประสบความสำเร็จเพราะเขียนเพียงทำนองเพลงหรือเขียนแต่เพียงคำร้องเพลงแต่ สง่า อารัมภีร สามารถแต่งทำนองและคำร้องไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นบทเพลงที่เกิดขึ้นจึงสมบูรณ์ไปด้วยรูปแบบ ความหมาย อารมณ์ และเหมาะสมแก่นักร้องที่แต่งให้ในคราวเดียวกันเป็นความพร้อมที่สมบูรณ์แบบ นอกจากนั้นความที่เป็นนักดนตรี เขียนโน้ตเพลงได้ รู้หลักการประสานเสียง รู้ความสามารถของนักดนตรี และ นักร้องที่จะร้องเพลงของตน เพลงที่แต่งขึ้นจึงใช้งานได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาในการเขียนโน้ตเพลงใหม่หรือแก้ไข และสามารถนำมาออกแสดงละครเวที ละคร

วิฑู ตลอดจนจนละครที่วิไลสะดักรวดเร็ว ดังปรากฏในคำบอกเล่าของสง่า อารัมภีร์เองว่า “ผมไปถึงที่ห้องส่ง 10.00 น. ไปถึงคุณแป๊ะ รัชฎาภรณ์ เธอก็ส่งบทละครเรื่อง ทะเลไม่เคยหลับ.....แล้วบอกให้แต่งเพลงทะเลไม่เคยหลับด่วน ผมก็เอาบทมาอ่านตรงไปหาเสียงเพลงที่เปียโน ขณะกำลังไล่เสียงอยู่นั้น ชาลี อินทรวิจิตร เข้ามาบอกให้คิดทำนองเข้าไปเข้ามา เวลาประมาณครึ่งชั่วโมงเพลงก็เรียบร้อย” (สง่า อารัมภีร์, 2538: 127-128)

คุณสมบัติพิเศษอีกประการหนึ่งของ สง่า อารัมภีร์ ก็คือ เป็นผู้ที่รอบรู้ทั้งทำนองเพลงไทยเดิม และเพลงไทยสากลเป็นอย่างดี จึงสามารถนำทำนองเพลงทั้งสองแนวมาประยุกต์ผสมผสานกันได้เป็นอย่างดี เพราะงคงาม อาทิเพลงน้ำค้างแสงได้ , เจ้าพระยา ซึ่งเป็นเสน่ห์และจุดเด่นในบทเพลงของ สง่า อารัมภีร์ ทำให้แตกต่างจากบทเพลงของนักแต่งเพลงทั่วไปที่ขาดกลิ่นแบบได้ จึงนับเป็นผู้สร้างสรรค์สืบต่อวรรณกรรมเพลงไทยให้อื่นของต่อมาจนถึงในยุคปัจจุบัน

นอกเหนือจากงานดนตรีอันเป็นที่รักแล้วยังอุทิศตนทำประโยชน์ให้เพื่อนร่วมอาชีพ โดยเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมนักแต่งเพลง สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง เพื่อช่วยยกระดับของศิลปินให้มีฐานะทัดเทียมกับอาชีพอื่นในสังคม รวมทั้งรักษามรดกประโยชน์ของศิลปินเพลงไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ และยังเป็นทีปรึกษาคณะไทยช่วยไทย ชมรมกล่อมขวัญผู้ปฏิบัติราชการชายแดน ชมรมมิตรมวลชน-มิตรสงเคราะห์ ซึ่งมีผลงานเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (เพลงไทยสากล) ในปีพุทธศักราช 2531

ส่วนทางด้านชีวิตครอบครัวนั้นได้สมรสกับ วิภา ชาคบุตร มีบุตรธิดา 4 คน มีชีวิตครอบครัวที่เป็นสุขเป็นพ่อที่ดีของลูก จนได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณ “พ่อดีเด่น” ในงานวันพ่อแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2536 นอกจากนี้ยังได้รับเลือกให้เป็นครอบครัวประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2538 อีกด้วย

แต่ถ้าจะมาถึงวันนี้ได้ของสง่า อารัมภีร ต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการ ในขณะที่ปัจจุบันมีนักแต่งเพลง นักดนตรี เกิดใหม่ขึ้นมากมาย นักแต่งเพลงเก่าๆ ก็ล้มหายตายจากไป ที่เหลือก็ไม่ได้ได้รับความสนใจจนต้องเลิกอาชีพนี้ไป จะมีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่ยังชีพอยู่ได้กับอาชีพนี้ ซึ่งในจำนวนนี้ก็มีสง่า อารัมภีร ที่ยังมั่นคงกับอาชีพนี้อย่างไม่เสื่อมคลาย ถึงแม้บางครั้งงานทางด้าน การแต่งเพลงจะซบเซาลง จนต้องหันมาจับปากกาขีดอาชีพนักเขียนอีกทางหนึ่ง แต่ก็ไม่เคยย่อท้อละทิ้งวงการเพลง “ในสมัยนั้น ทองรูปพรรณหนักบาทละ 300-400 บาทเท่านั้น ค่าเพลงรวมทั้งหมคก็ได้เพียงละ 500-600 บาท เหลือค่าแต่ง 100 บ้าง 150 บ้าง อัดคัสดูเหมือน ผมจึงหันมาเขียนหนังสือ เขียนคอลัมน์สมัยนั้นก็ได้ครั้งละ 40-80 บาท นักเขียนดังกๆ ก็ได้ 100-150 บาท ต่อคอลัมน์.... สมัยนั้นโทรทัศน์ยังไม่มีการไปทำงานกับเขา ให้เงินเดือนบีกษ์ละ 1,200 บาท พอซื้อข้าวปลาอาหารเลี้ยงครอบครัวได้ไม่เดือดร้อน” (สง่า อารัมภีร, 2539) และคำยืนยันที่ว่า

“เท่าที่ผ่านมาก็มีรายได้จากการแต่งเพลงนี้แหละ ที่นำมาเลี้ยงครอบครัว และ ลูกๆ ที่คนจนกระทั่งเขาเติบโตมีงานการทำกันหมดแล้ว.... เราได้มาทำอะไรก็ได้เท่านั้น ไม่ได้หุ้มเพื่ออะไรมันก็พออยู่รอด” (สง่า อารัมภีร, 2538: 96)

จากคุณสมบัติพิเศษมากมายหลายประการที่ได้กล่าวมาข้างต้น รวมทั้งเป็นผู้มีจิตวิญญานที่มีความรักในดนตรีอย่างแท้จริง จึงเป็นจุดสนใจของผู้วิจัยที่ใคร่จะวิเคราะห์ถึงแหล่งกำเนิดอันไม่รู้จบสิ้นของความสามารถในการประพันธ์เพลงของสง่า อารัมภีร นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่นับว่ามีคุณภาพการสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ เป็นอย่างมาก

ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าชีวิตนักประพันธ์เพลงเป็นชีวิตที่น่าสนใจหากทว่ายังขาดการศึกษาอย่างจริงจัง ดังนั้นการศึกษาชีวิตประวัติบุคคลโดยเฉพาะนักประพันธ์เพลงในครั้งนี้ จึงน่าจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ เพราะจะได้รับทั้งความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต รวมทั้งแรงบันดาลใจ และทัศนคติใหม่ของบุคคลที่ได้ทำประโยชน์แก่สังคม ว่าท่านเหล่านั้นมีประสบการณ์และหลักในการดำเนินชีวิตอย่างไร และได้นำประสบการณ์ดังกล่าวมาสร้างสรรค์องค์ความรู้ที่ลึก

ซึ่ง หรือผลงานที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งสามารถนับเป็นอนุสรณ์ทางปัญญาของบุคคลนั้น
ได้

ปัญหาการวิจัย

1. การดำเนินชีวิตของบุคคลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษา ประสบการณ์ ความคิด การงาน มีผลต่อการคิดในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างไร และจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
2. มีปัจจัยทางสังคมอะไรบ้างที่หล่อหลอมให้เป็นสง่า อารัมภีร อย่างทุกวันนี้ และมี
เจตจำนงที่จะทำอะไรให้สังคมไทย หรือวงการเพลงอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงาน ด้านการประพันธ์เพลงของ สง่า อารัมภีร ตั้งแต่
อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการประพันธ์เพลงของ
สง่า อารัมภีร
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของผลงานของ สง่า อารัมภีร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ผลงานที่แสดงความสามารถในการประพันธ์เพลง
ของ สง่า อารัมภีร นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2487 - 2540 รวม 53 ปี เท่าที่สามารถค้นหาได้

นิยามศัพท์

ดนตรี : เสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลง, เครื่องบรรเลง ซึ่งมีเสียงดังทำให้รู้สึก
เพลิดเพลินหรือเกิดอารมณ์รัก โศก รื่นเริง เป็นต้น ได้ตามทำนองเพลง

เพลง : สำเนียงขับร้อง,ทำนองดนตรี

นักประพันธ์เพลงหรือคีตกวี : ผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ออกมาเป็น
ทำนองเพลง หรือคำร้องที่กลมกลืนประสานกัน ซึ่งทำให้ได้บทเพลงที่ไพเราะและมีคุณค่า
ในที่นี้หมายถึง นักแต่งเพลงที่สามารถแต่งทั้งคำร้องและทำนองหรือคำร้องหรือทำนองอย่างใด
อย่างหนึ่งโดยไม่ต้องเป็นนักดนตรี

นักดนตรี : ผู้ที่สามารถถ่ายทอดบทเพลงเป็นเสียงดนตรีที่ผู้ฟังรับรู้ได้ว่าเป็นดนตรี
คือ มีความไพเราะ ควบคุมค่าแก่การรับฟัง มีความรู้และสามารถทางด้านดนตรี

ผู้มีความสามารถในด้านดนตรี : บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับดนตรีใน
ด้านต่างๆ อาทิ การประพันธ์เพลง,การเรียบเรียงเสียงประสาน,การอำนวยเพลง,ทฤษฎีดนตรี,
เครื่องดนตรี ฯลฯ

ประสบการณ์ดนตรี : คือประสบการณ์ของผู้เรียนดนตรีที่เกิดจากการเรียนรู้ดนตรี
เกี่ยวกับสาระดนตรีและสุนทรียศาสตร์

การเรียนรู้ดนตรี : การเรียนรู้ดนตรีในกระบวนการเรียนการสอนดนตรีและการเรียนรู้
รู้ดนตรีด้วยตนเอง

สาระดนตรี : เนื้อหาดนตรีและทักษะดนตรี

ทักษะดนตรี : คือ ทักษะการฟัง ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะการร้อง ทักษะการ
เล่นเครื่องดนตรี ทักษะการสร้างสรรค์และทักษะการอ่านภาษาดนตรี

เนื้อหาดนตรี : องค์ประกอบดนตรีและวรรณคดีดนตรี

องค์ประกอบคนตรี : จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปพรรณ สีสัน รูปแบบ และลักษณะของเสียง

วรรณคดีคนตรี : บทเพลงและประวัติคนตรี

สุนทรียศาสตร์ : ศาสตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของความงามในด้านศิลปะ และคนตรี

สุนทรียวัตถุ : คือความงามหรือคุณลักษณะของศิลปวัตถุซึ่งสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในทางคนตรีได้แก่ ทางหู คือการรับรู้ด้านเสียง

บทเพลงอมตะ : บทเพลงที่มีท่วงทำนอง คำร้อง ที่ไพเราะจับใจผู้ฟังทุกยุคทุกสมัย ไม่เสื่อมคลาย

ปัจจัยภายใน : หมายถึง ปัจจัยซึ่งเกิดหรือมีขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งมาจากพื้นฐานครอบครัว , การเลี้ยงดู , การศึกษา เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถทางคนตรี , ประสบการณ์ ภูมิหลัง , อุดมการณ์ และทัศนคติของบุคคลนั้น โดยอาจจะควบคุมให้เป็นไปในแนวทางใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับบุคคลนั่นเองเป็นสำคัญ

ปัจจัยภายนอก : หมายถึง ปัจจัยซึ่งมีที่มาจากแหล่งอื่นๆ อันมีความเกี่ยวพัน และมีอิทธิพลโดยตรงหรืออ้อมกับการดำเนินชีวิต หรือการทำงานของบุคคลเป็นสิ่งที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามสภาวะการณ์ หรือนโยบายในช่วงเวลานั้นๆ อาทิ จากแรงกดดันทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม นโยบายองค์กร เทคโนโลยี การเงิน มีผลกระทบต่อบุคคลและผลงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ยากต่อการควบคุมหรือกำหนดให้เป็นไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

1. ได้เรียนรู้ถึงลักษณะวิธีการทำงาน และหลักในการประพันธ์เพลง เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพเป็นอมตะ โดยสามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างและเผยแพร่สำหรับบุคคลในวงการวิชาชีพนี้ ที่ต้องการจะพัฒนาฝีมือในการประพันธ์เพลงให้ดียิ่งขึ้นไป
2. เพื่อเป็นการบุกเบิกวิธีการศึกษาหลักการทำงานทางด้านสื่อมวลชน โดยศึกษาจากชีวิตและประสบการณ์จริงของบุคคลในวงการสื่อสารมวลชนที่เป็นคนไทย ซึ่งยังไม่ค่อยมีผู้สนใจศึกษามาก ให้เป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป
3. ผลงานวิจัยเรื่องนี้ จะเป็นอนุสรณ์ทางปัญญา และแหล่งข้อมูลอ้างอิงสำหรับผู้สนใจในชีวิตประวัตติ และผลงานของ สง่า อารัมภิก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย